

SŁAWOMIR ZAWISZA
Akademia Techniczno-Rolnicza
w Bydgoszczy

ROLA DORADCÓW TERENOWYCH ODR W SYSTEMIE GROMADZENIA ROLNICZYCH INFORMACJI RYNKOWYCH*

1. Wstęp

Transformacja gospodarcza, zapoczątkowana na przełomie lat osiemdziesiątych oraz dziewięćdziesiątych, spowodowała zmiany w funkcjonowaniu rolnictwa oraz pozycji rolników indywidualnych na rynku. Pojawiły się nowe problemy wymagające rozwiązania, a rolnicy muszą samodzielnie podejmować decyzje w sytuacji coraz większej ilości napływających informacji. Proces formowania się sfery agrobiznesu stał się zatem podstawą do podjęcia wysiłku stworzenia systemu informacji o aktualnej sytuacji na rynku zaopatrzenia, zbytu oraz usług w sektorze gospodarki żywnościowej. Zagadnienia związane z gromadzeniem oraz przetwarzaniem rolniczych informacji rynkowych coraz częściej znajdują też odzwierciedlenie w literaturze [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8].

Jedną z idei konstruowania systemu informacji rynkowych jest stałe monitorowanie zmian w obszarze gospodarki żywnościowej kraju, dzięki czemu możliwe jest dokonywanie systematycznych analiz oraz prognoz zachodzących zmian i procesów. Skuteczny system informacji rynkowych powinien spełniać pewne kryteria, które można opisać za pomocą jego funkcji. Jedną z podstawowych jest *funkcja archiwizacyjna* polegająca na zapewnieniu systemowi technicznych możliwości ogarnięcia niezbędnych informacji oraz sprawnego komunikowania się pomiędzy wszystkimi ogniwami systemu. Warunkiem niezbędnym do tego celu jest wyposażenie jednostek biorących udział w przedsięwzięciu w sprzęt komunikacyjny oraz informatyczny wraz z profesjonalnym oprogramowaniem. Drugą jest *funkcja analityczna* polegająca na zapewnieniu możliwości wykonywania, dzięki zebranym informacjom, analiz krótko-, średnio- oraz długoterminowych

* Badania zrealizowano w ramach grantu KBN - PB 310/P06/95/09.

dla potrzeb wszystkich uczestników systemu. Z funkcją tą łączy się możliwość dokonywania prognoz na podstawie zgromadzonych informacji, które umożliwią przewidywanie przyszłych zachowań podmiotów rynku gospodarki żywnościowej. *Funkcja prognostyczna* powinna zatem umożliwiać podejmowanie działań interwencyjnych, zapobiegających pojawieniu się niekorzystnych sytuacji w przyszłości. Czwarta funkcja - *informacyjna*, dotyczy możliwości wykorzystania zebranych danych przez uczestników monitorowanego rynku rolnego, w tym także przez rolników indywidualnych. Dane gromadzone w systemie informacji rynkowych powinny bowiem wspomagać też bieżące decyzje producentów rolnych.

2. Zakres i materiał badań

Zadania związane ze zorganizowaniem oraz prowadzeniem systemu gromadzenia informacji rynkowych zostały powierzone ośrodkom doradztwa rolniczego, jako instytucji usytuowanej najbliżej wszystkich uczestników rynku rolnego. Ma to znaczenie zwłaszcza dla możliwości wykorzystania zebranych danych przez rolników indywidualnych, którzy sami nie są w stanie ogarnąć tylu informacji. Okres kilku lat jaki minął od zapoczątkowania tej działalności oraz znaczenie tego typu aktywności instytucji doradczej, zarówno dla rolników jak i instytucji oraz organizacji rolniczych i administracji gospodarczej, stały się przyczyną, dla której podjęto próbę oceny funkcjonowania tego systemu. W podjętych badaniach starano się opisać istniejący system gromadzenia informacji rynkowych, stopień jego rozwoju, sposoby funkcjonowania oraz najważniejsze zalety i mankamenty.

Badania mające na celu dokonanie diagnozy systemu zbierania informacji rynkowych wykonano wiosną 1996 roku. Przygotowanymi kwestionariuszami ankiety objęto wszystkie 49 ośrodków doradztwa rolniczego, z czego do analizy statystycznej zakwalifikowano ankiety dostarczone przez 46 ośrodków doradztwa rolniczego z terenu Polski. Badania sondażowe za pomocą kwestionariusza ankiety wykonano także wśród 207 terenowych doradców ODR. W populacji respondentów było 52,7% kobiet oraz 47,3% mężczyzn. Wśród nich 53,6% posiadało wyższe wykształcenie, natomiast 40,8% średnie. Pozostałe osoby (5,7%) określiły swe wykształcenie w kategorii inne. Pytani doradcy byli najczęściej w wieku od 41 do 50 lat (49,8%), od 31 do 40 lat (29,5%) oraz od 51 do 65 lat (16,4%). Najczęściej podany staż pracy wynosił 21-30 lat (28,0%), 11-15 lat (19,3%), 16-20 lat (18,4%) oraz do 5 lat (15,9%).

3. System gromadzenia informacji rynkowych w ODR

Ośrodki doradztwa rolniczego zostały poddane reformie na przełomie roku 1990 oraz 1991 wraz z przekształceniami mającymi miejsce w całym systemie gospodarczym kraju. Zmiany te miały dopasować ODR-y do nowych, rynko-

wych warunków funkcjonowania rolnictwa indywidualnego oraz całego kompleksu agrobiznesu. Jednym z przejawów dostosowywania działalności ośrodków doradztwa rolniczego było podjęcie zadania budowy systemu gromadzenia informacji rynkowych z terenu własnego województwa. Z podanych przez ośrodki informacji wynika, że najwcześniej podjęły tę działalność ODR-y w Kalsku (woj. zielonogórskie) oraz Iwoniczu (woj. krośnieńskie), bowiem jeszcze w 1988 roku, natomiast w rok później (w 1989 roku) zbieraniem informacji rynkowych zajął się ODR w Radomiu. Ponadto niektóre ośrodki (19,6%) podjęły się gromadzenia informacji rynkowych w 1990 roku. Najwięcej ODR-ów podjęło tego typu wysiłek po reformie ośrodków, bowiem 26,1% w 1991 roku, 23,9% w 1992 roku i 10,9% w 1993 roku. Późniejszy okres lat 1994 (2,2%) oraz 1995 (2,2%) był raczej czasem doskonalenia tego systemu, ponieważ niewiele już ośrodków pozostało bez tej działalności.

Systemy gromadzenia informacji rynkowych są tworzone w oparciu o sprzęt komputerowy, który jest wykorzystywany przez 45 (97,8%) spośród 46 badanych ośrodków doradztwa rolniczego. Najczęściej wykorzystywany do gromadzenia, przechowywania i przetwarzania informacji jest specjalistyczny program „Notowania”, napisany przez słupską firmę Break & Control, która otrzymała I nagrodę za ten właśnie program na trzecim Krajowym Seminarium Ekonomistów „INFOROL 95” [9]. Program ten był wykorzystywany w 1996 roku w 21 ODR, co stanowi 45,7% wszystkich badanych ośrodków. W 18 ośrodkach (39,1%) użytkowane były w okresie prowadzenia badań, różnego typu standardowe programy kalkulacyjne, najczęściej znanych firm światowych. W 10 ośrodkach (21,7%) wykorzystywano do tego celu także standardowe programy typu baza danych. W pięciu ośrodkach doradztwa rolniczego (10,9%) wykorzystywany był wiosną 1996 roku drugi specjalistyczny program do analizy informacji „Rynek”, wykonany przez pracowników ATR w Bydgoszczy oraz ODR Minikowo. W 6 ośrodkach (13,0%) podano inne narzędzia informatyczne służące do gromadzenia informacji rynkowych, czasami były to oryginalne opracowania, jak w województwie krakowskim, olsztyńskim, płockim i warszawskim, lub program „Ceny” w województwach: białkopodlaskim oraz łomżyńskim. W niektórych przypadkach używanych było kilka programów jednocześnie, stąd przedstawione zestawienie udziału procentowego poszczególnych programów przekracza sumę 100%, bowiem wszystkie dane odnoszono do liczby badanych ośrodków, a nie do liczby udzielonych odpowiedzi. Niektóre z ośrodków doradztwa rolniczego zgłaszały plany zmiany oprogramowania. Głównym obiektem zainteresowania był program „Notowania”, który wymieniło 14 ośrodków spośród 16, które planowały wymianę użytkowanego oprogramowania.

Zdaniem badanych ODR pozyskiwanie informacji napotyka na różnego rodzaju trudności. Największym problemem jest nieprzychylny stosunek firm, które niechętnie ujawniają swoje dane (50,0%) oraz uciążliwości związane z samym

zbieraniem informacji (43,5%). Trzecim problemem są kłopoty z docieraniem zebranych już informacji do rolników (41,3%). W następnej kolejności znalazły się: problemy z przysyłaniem informacji z rejonów do siedziby ODR-u (26,1%) oraz w kierunku odwrotnym (23,9%), jak również słabe wyposażenie w sprzęt przetwarzający informacje (19,6%).

Zebrane informacje są wykorzystywane przez wszystkie ośrodki doradztwa rolniczego do sporządzania własnych cyklicznych wydawnictw o cenach na lokalnym rynku. Informacje te są jednocześnie przekazywane innym instytucjom i organizacjom w 43 ośrodkach. W znacznej części ośrodków doradztwa rolniczego (60,9%) zebrane informacje są dostarczane lokalnej prasie codziennej, za pośrednictwem której trafiają do czytelników, w tym także do zainteresowanych rolników. Zbierane informacje o lokalnym rynku cen zaopatrzenia, zbytu oraz usług są także dostarczane lokalnym rozgłoszom radiowym. Tak jest w 27 spośród 46 badanych ODR. Znacznie rzadziej informacje rynkowe są przekazywane lokalnym stacjom telewizyjnym, bowiem tylko 7 ośrodków posiada tego typu kontakty, zaś 39 ODR-ów, które udzieliły odpowiedzi w badaniach nie przekazuje informacji rynkowych do telewizji na swoim terenie. Niektóre z badanych ośrodków (Elbląg, Kraków, Rzeszów) przekazują także swe dane do redakcji programu Notowania, nadawanego w telewizji ogólnopolskiej. Badania wskazują, że 58,7% ośrodków prowadzi bezpośrednią wymianę informacji pomiędzy sąsiadującymi województwami, natomiast 41,3% nie dokonuje bezpośredniej wymiany informacji. Najczęściej odbywa się to dzięki wymianie własnych wydawnictw z danymi o rynku cen. Część informacji jest dostępna w ogólnopolskiej sieci POLPAK, jednak nie wszystkie ośrodki posiadają do niej dostęp, a zestaw informacji nie jest pełny. Niektóre ośrodki dysponują więc zarówno danymi z sieci POLPAK, jak też równocześnie wymieniają własne wydawnictwa z innymi ośrodkami. Informacje rynkowe są najczęściej przysyłane do mediów za pośrednictwem telefaksu.

Z danych zbieranych w ośrodkach doradztwa rolniczego korzystają także różne jednostki i organizacje związane z gospodarką żywnościową. Najważniejszym odbiorcą jest, powołany w 1992 roku, Polsko-Amerykański Program Informacji Rynkowej i Standaryzacji w Warszawie, który w 1996 r. wszedł w skład Biura Informacji i Analiz MRiGŻ. Jak wynika z badań ważnym odbiorcą danych gromadzonych w systemach informacji rynkowych ODR jest administracja. Wśród jednostek administracji są zarówno placówki centralne (Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Ministerstwo Finansów) jak też urzędy wojewódzkie, rejonowe i gminne. Wśród odbiorców jest Państwowa Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych, Agencja Rynku Rolnego, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, są też urzędy statystyczne, a nawet niektóre szkoły rolnicze oraz inne instytucje i organizacje związane z gospodarką żywnościową.

4. Doradcy terenowi w systemie zbierania informacji rynkowych

Niezwyczajnie ważną rolę w systemie zbierania informacji rynkowych spełniają doradcy terenowi ODR. Jak wynika z badań, we wszystkich ośrodkach gromadzeniem oraz opracowywaniem informacji o cenach zaopatrzenia, zbytu i usług zajmują się doradcy. Tylko w 6 ośrodkach (Częstochowa, Elbląg, Opole, Przemysł, Skierniewice, Tarnów) oprócz doradców, zainteresowane firmy dostarczają niektóre informacje same, chociaż rzadko systematycznie. Dane są zbierane najczęściej w cyklu tygodniowym (40,0%) oraz miesięcznym (27,1%) lub co dwa tygodnie (16,5%). Nie ma ustalonych stałych dni tygodnia, w których informacje są zbierane. Często jest to uzależnione od dni targowych w konkretnych miejscowościach, a te są różne w poszczególnych rejonach. Najczęściej jest to wtorek (18,0%), czwartek (16,9%) i piątek (16,9%) oraz środa (13,5%). Najrzadziej dane są zbierane w poniedziałek (7,9%). Końcowe dni tygodnia są też najczęściej wykorzystywane do przesyłania zebranych cen do siedziby ODR-u. Najczęściej wykorzystywane są do tego celu piątek (25,4%) oraz czwartek (25,4%), natomiast najrzadziej poniedziałek (4,5%) i środa (9,0%).

Dane zebrane w rejonach przez doradców są najczęściej przesyłane do siedziby ODR za pomocą łączności telefonicznej (27,2%), telefaksem (22,8%) oraz dzięki połączeniom modemowym (18,5%). Modemowe połączenia były wykorzystywane w 18 województwach, natomiast w jednym województwie przekaz modemowy był przygotowywany. Ośrodki doradztwa rolniczego posiadające połączenia modemowe korzystają też równolegle z innych metod przesyłania informacji z powodu złej jakości sieci telekomunikacyjnej. Część ośrodków posługuje się także dyskietkami w przekazywaniu danych z rejonów do siedziby ODR. Najczęściej doradcy przywożą tak przygotowane informacje osobiście (14,1%), rzadziej zaś wysyłają je pocztą (2,2%). Część zebranych informacji jest dostarczana także w formie tradycyjnej, na papierze, osobiście przez doradcę (7,6%) lub za pośrednictwem przesyłki pocztowej (2,2%). Z badań zatem wynika, że znaczna część informacji przesyłana jest w formie wymagającej dużych nakładów pracy celem przeniesienia ich do komputerowych baz danych. Pochłaniania to zarówno czas pracy, który mógłby być wykorzystany na inne bardziej pożyteczne czynności, jak też przedłuża cykl gromadzenia oraz udostępniania zebranych informacji.

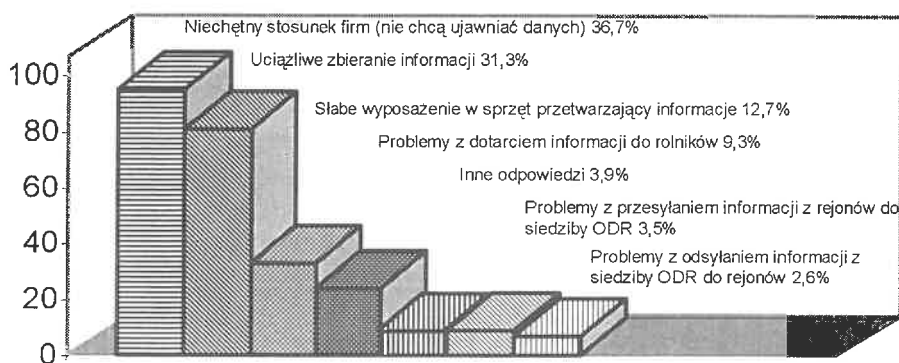
Spośród 207 badanych doradców terenowych ODR, większość (88,4%) zajmuje się w ramach swych obowiązków zawodowych zbieraniem informacji rynkowych, natomiast tylko 10,6% doradców odpowiedziało, że nie są bezpośrednio związani z tym zadaniem. Wydaje się, że zaangażowanie doradców do tego typu prostych, a jednocześnie cyklicznych i czasochłonnych prac mających na celu archiwizację danych zmniejsza zasoby czasu pracy, które doradcy mogą poświęcać na bezpośrednią pracę doradcą. Z drugiej wszakże strony jest pewną koniecz-

cznością, bowiem uzyskanie informacji z wielu firm stanowi poważną przeszkodę w opracowywaniu baz danych.

Do największych mankamentów związanych z zadaniem gromadzenia informacji rynkowych należy, w opinii badanych doradców terenowych, niechętny stosunek firm (rys. 1), które nie chcą ujawniać danych (36,7%) oraz uciążliwości związane z samym procesem zbierania danych (31,3%). Dążenie do zmniejszenia wysiłku i nakładów pracy jest naturalne, zaskakujący natomiast jest nieprzychylny stosunek firm, których dane znajdują się w systemie rolniczych informacji rynkowych. Najwyraźniej nie dostrzegają jeszcze korzyści dla siebie wynikających z możliwości zaprezentowania własnej oferty, co jednak nie świadczy pozytywnie o osobach zarządzających tymi podmiotami gospodarczymi. Oznacza to bowiem, iż mają problemy z dostosowaniem się do wymagań gospodarki rynkowej i nie dostrzegają tego, że umieszczenie ich oferty jest jednocześnie reklamą i możliwością pozyskania potencjalnych klientów.

Rys. 1.

Główne problemy zbierania informacji rynkowych w opinii badanych doradców terenowych ODR

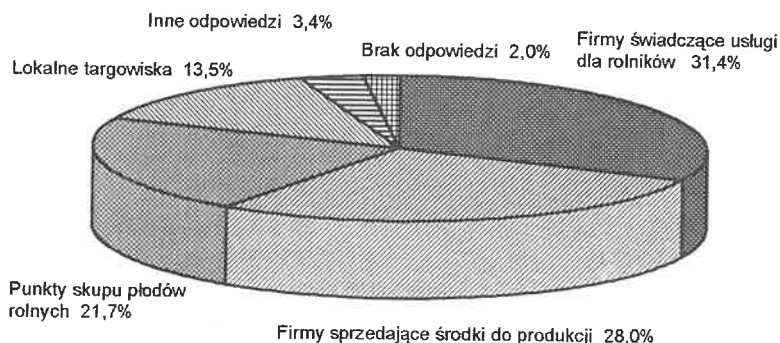
Wśród innych mankamentów zbierania informacji rynkowych badani doradcy terenowi wymieniali: zbyt słabe wyposażenie w sprzęt przetwarzający dane (12,7%) oraz problemy z dotarciem zebranych informacji do rolników (9,3%), problemy z przesyłaniem danych z rejonów do ODR-u (3,5%) oraz w kierunku przeciwnym z ODR-u do rejonów (2,6%). Najtrudniej, zdaniem badanych doradców (rys. 2), zbiera się informacje z firm świadczących usługi dla rolników (31,4%) oraz z firm sprzedających środki do produkcji rolnej (28,0%). Kłopoty wiążą się też ze zdobywaniem informacji z punktów skupu płodów rolnych (21,7%) i w mniejszym stopniu z lokalnych targowisk (13,5%).

Zbieranie i opracowywanie informacji rynkowych oraz przesyłanie ich do wyższych jednostek organizacyjnych w ramach struktury ODR czy w szerszych strukturach, na przykład administracji gospodarczej, jest tylko jednym z zadań.

Drugim z celów tworzenia systemu informacji rynkowych jest udostępnianie zebranych baz danych rolnikom na terenie pracy ośrodka doradztwa rolniczego. Informacje te powinny bowiem służyć rolnikom w podejmowaniu decyzji produkcyjnych, zwłaszcza w obecnej sytuacji kiedy zmienność rynku rolnego jest znaczna, a zasady konkurencji i swobody podejmowania decyzji stają się treścią sprawnego zarządzania gospodarstwem rolnym. Z przeprowadzonego sondażu wynika, że w opinii większości doradców (64,7%), którzy obserwują na co dzień zachowania gospodarcze rolników, są oni zainteresowani informacjami o cenach rynkowych jakimi dysponują doradcy. Mniej zdecydowane stanowisko w tej kwestii, ale także pozytywne („raczej tak”), wyraziło 30,4% pytanym doradców. Problem polega na tym, że niezbyt wielu rolników ma bezpośrednie kontakty z doradcami, z powodu ograniczenia liczby pracowników terenowych ODR od 1991 roku. Z pracownikami ośrodków doradztwa rolniczego spotykają się zwykle systematycznie ci sami rolnicy należący do grupy najbardziej aktywnych w swoim środowisku. Przeprowadzone badania wskazują, że bezpośrednie korzyści z systemu informacji rynkowych czerpie średnio od 1 doradcy 47 rolników.

Rys. 2.

Obiekty, z których w opinii doradców terenowych ODR najtrudniej zebrać informacje

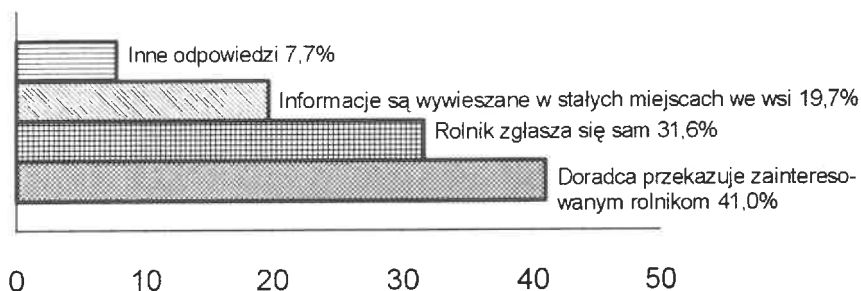

Korzystanie przez rolników z baz danych systemu informacji rynkowych nie jest jednak systematyczne, ponieważ jak podało 53,7% doradców, tego typu kontakty są nieregularne, uzależnione od potrzeb rolników. Zdaniem 14,8% doradców, niektórzy rolnicy korzystają z informacji w cyklu cotygodniowym lub w opinii 14,4% badanych doradców, nawet tylko co miesiąc. Najczęstszym sposobem przekazywania informacji jest kontakt osobisty pomiędzy doradcą i rolnikiem (46,1%) oraz udzielanie informacji telefonicznie (27,9%). Czasami doradcy udostępniają własne wydawnictwa ODR-u za pośrednictwem poczty, tak bowiem jest w 10,3% przypadków. Najmniej popularną formą przekazywania informacji jest wysyłanie wydruków komputerowych, którą stosuje tylko 3,3% pytanym doradców. Jak wskazują badania często stosuje się jednocześnie kilka

sposobów przekazywania informacji rynkowych. Dystrybucją informacji często zajmuje się sam doradca, tak jest w 41,0% przypadków, nieco rzadziej natomiast rolnicy zgłaszają się po tego typu dane (31,6%). Zdaniem 19,7% badanych doradców, informacje o cenach na lokalnym rynku usług, zaopatrzenia i zbytu są wywieszane w stałych punktach we wsi (rys. 3). Rolnicy zainteresowani stałym dostarczaniem informacji, zwłaszcza w postaci periodycznych wydawnictw ośrodka doradztwa rolniczego mogą otrzymywać je także dzięki prenumeracie.

Rys. 3.

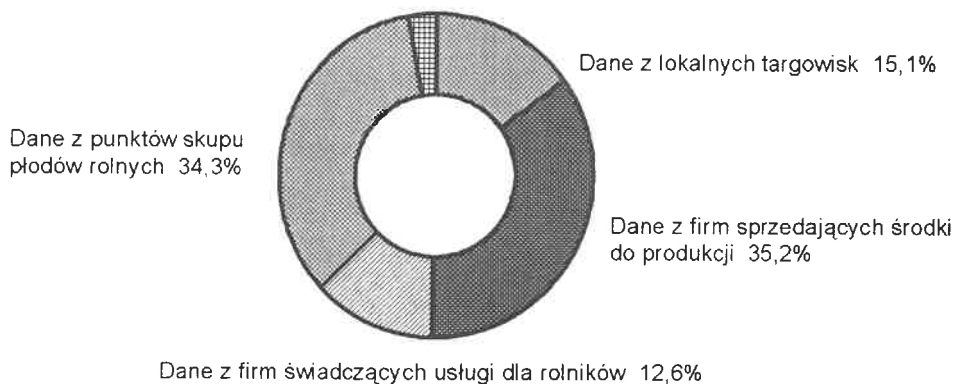
Najczęściej wykorzystywane sposoby przekazywania informacji rynkowych gromadzonych w ODR, w opinii doradców terenowych

Rys. 4.

Źródła, z których zebrane informacje, zdaniem badanych doradców terenowych ODR, najbardziej interesują rolników

Inne odpowiedzi 2,7%

W opinii badanych doradców (rys. 4), rolników najbardziej interesują informacje z firm sprzedających środki do produkcji rolnej (35,2%) oraz z punktów skupu płodów rolnych (34,3%). Mniejszym zainteresowaniem rolników cieszą się, zdaniem doradców, ceny z lokalnych targowisk (15,1%), a także z firm

świadczących usługi dla rolników (12,6%). Respondenci wskazywali, że rolnicy nie są zainteresowani zwłaszcza cenami targowiskowymi, które są łatwe do bezpośredniej obserwacji przez rolników osobiście (24,2%) oraz z firm świadczących usługi dla rolników (15,9%), co wynika z niezbyt dużego zainteresowania rolników tego typu działalnością.

5. Podsumowanie

Przeprowadzone badania wskazują, że system gromadzenia rolniczych informacji rynkowych jest w stadium formowania się i wykazuje pewne niedoskonałości oraz mankamenty. Nie ma jednolitego profesjonalnego systemu informatycznego służącego gromadzeniu i przetwarzaniu informacji rynkowych. Powoduje to kłopoty z szybką i skuteczną wymianą informacji. Brak sprawnych powiązań modemowych pomiędzy rejonami oraz siedzibą ODR, jak również pomiędzy doradcami zbierającymi informacje a instytucjami i firmami, z których te informacje są zbierane. Nawet jeśli istnieją urządzenia do modemowej transmisji danych to przeszkodą staje się zła jakość łączy telekomunikacyjnych oraz brak osobnych numerów telefonicznych służących tylko do komputerowych łączy elektronicznych. Utrudnieniem w posługiwaniu się modemami jest czasami brak odpowiednio wyszkolonych pracowników, którzy mogliby uruchomić połączenia, a następnie sprawnie z nich korzystać.

Problem jakości połączeń telefonicznych znacznie utrudnia także przesyłanie danych za pomocą telefaksu czy samego telefonu. Jest to szczególnie dotkliwy problem w uzyskiwaniu połączeń z gminami. Znacznie przedłuża to cykl zbierania informacji oraz zbyt absorbuje pracowników w wykonywanie prostych czynności, lecz wymagających poświęcenia znacznego czasu. W efekcie zebrane informacje mają bardziej znaczenie archiwalne niż mogą być użyte w codziennym cyklu podejmowania decyzji produkcyjnych przez rolników. Zbierane dane rynkowe informują raczej o pewnych tendencjach, które systematycznie obserwowane mogą służyć do głębszych analiz rynkowych oraz ekonomicznych. Poważnym mankamentem jest także brak jednolitego systemu standaryzacji produktów rolniczych oraz ich jakości, co znacznie utrudnia wymianę informacji, a nawet budowanie globalnego systemu informacji rynkowych.

System informacji rynkowych najbardziej jest przydatny dla administracji gospodarczej zwłaszcza na szczeblu centralnym, dla której jest cennym zasobem danych o sytuacji w odległym terenie. W początkowym okresie funkcjonowania systemu rolniczej informacji rynkowej mniej korzyści mieli rolnicy, dla których były one już w momencie opracowania mało aktualne, bowiem ceny na lokalnym rynku zmieniały się częściej niż trwał cykl zbierania danych. W miarę stabilizowania się rynku rolnego informacje te będą mogły w większym stopniu służyć bezpośrednim decyzjom produkcyjnym. Informacje o cenach na rynkach pozalo-

kalnych, dostępne dzięki raportom Polsko-Amerykańskiego Programu Informacji Rynkowych i Standaryzacji i danym własnym, zebranym przez ODR na terenie województwa oraz informacjom publikowanym w periodyku BOSS Rolnictwo, mają charakter porównawczy wspomagający decyzje produkcyjne rolników. Małe, wielokierunkowe gospodarstwa nie są jednak w stanie wykorzystać informacji o korzystniejszych warunkach zakupu lub zbytu w bardziej odległych rejonach, nawet tego samego województwa, a rolnicy nie potrafią jeszcze skutecznie posługiwać się tego typu informacjami w długodystansowych decyzjach produkcyjnych. Dane publikowane w środkach masowego przekazu, o charakterze lokalnym i ogólnokrajowym, bardziej mogą być natomiast wykorzystywane przez firmy danej branży, które konkurują ze sobą oraz przez handlowców mogących transportować większe ilości skupionych produktów.

Funkcjonujący obecnie system gromadzenia informacji rynkowych najlepiej spełnia funkcję analityczną, bowiem dzięki zebraniu danych umożliwia obserwację sytuacji w gospodarce żywnościowej przez jednostki tym zainteresowane, głównie administrację gospodarczą, szczebla centralnego znacznie oddaloną od problemów i rzeczywistości codziennej odległych rejonów kraju. Zgromadzone dane oraz ich analizy mogą być podstawą do prognoz oraz działań zapobiegających niekorzystnym trendom. Jednak jak wynika z obserwacji rynku rolnego instytucje odpowiedzialne za tego typu działania nie funkcjonują jeszcze w pełni. System w zbyt małym stopniu spełnia funkcję informacyjną dla rolników. Zbierane informacje, ze względu na zbyt długi ich obieg i opracowanie, nie mogą być podstawą bieżących decyzji rolników z powodu zdezaktualizowania się informacji oraz niewykorzystania możliwości lokalnych środków masowego przekazu. Dotyczy to zwłaszcza lokalnych stacji telewizyjnych. Są także problemy z realizacją funkcji archiwizacyjnej z powodu braku możliwości szybkiego przesyłania informacji, bowiem nie istnieją połączenia modemowe pomiędzy rejonami oraz siedzibami ODR we wszystkich ośrodkach, a zwłaszcza między poszczególnymi ogniwami całego systemu. Brak jest jednolitego, uniwersalnego systemu informatycznego gromadzenia danych, który zapewniałby możliwość szybkiej wymiany informacji między zainteresowanymi ogniwami systemu informacji rynkowych. Wielu kłopotów przysparza też niechętny stosunek firm, które czasami z oporami dostarczają swe dane. Występują też braki w wyposażeniu w nowoczesny sprzęt informatyczny, który wymaga stałej wymiany wraz z szybkim postępem jaki ma miejsce w tej dziedzinie.

Jeśli ODR-y mają pozostać instytucją zbierającą dane dla rolniczego systemu informacji rynkowych w zespołach rejonowych ośrodków doradztwa rolniczego, być może, powinna zostać wyłoniona specjalna grupa pracowników (na przykład asystentów doradców), której przeznaczeniem byłaby obsługa administracyjna. Pracownicy ci powinni mieć w zakresie obowiązków dokonywanie archiwizacji oraz opracowywania danych statystycznych i ekonomicznych, między innymi

dla potrzeb systemu informacji rynkowych. Grupa tych pracowników powinna przejąć zbieranie informacji od jednostek i organizacji tworzących bazy danych o cenach na lokalnych rynkach. Zbieranie przez doradców informacji o cenach z firm usługowych, zaopatrzeniowych oraz prowadzących skup płodów rolnych w aktualnym systemie eliminuje doradców z części właściwych zadań. Zadaniem doradcy terenowego powinno być raczej dysponowanie i posługiwanie się informacjami rynkowymi w pracy z rolnikami, a nie konieczność ich uzyskiwanie i gromadzenie. W obecnej bowiem sytuacji doradcy terenowi ODR stopniowo przekształcają się w służbę ekonomiczno-rachunkową obsługi rolnictwa. W ten sposób rolnicy są systematycznie pozbawiani bieżącej, profesjonalnej pomocy doradczej przez obarczanie pracowników ODR nowymi obowiązkami mającymi coraz mniejszy związek z wykonywanym zawodem doradcy. Być może najlepszym rozwiązaniem byłoby powołanie osobnej, wyszkolonej oraz dobrze wyposażonej technicznie służby zajmującej się analizami rynku rolnego w skali całego kraju oraz rynków zagranicznych, co zwłaszcza w perspektywie integracji z Unią Europejską mogłoby mieć wiele zalet. Poważnym mankamentem takiego rozwiązania są jednak wymagania związane z dodatkowymi nakładami finansowymi, jakie należałoby ponosić dla powołania oraz utrzymania takiej służby.

LITERATURA

- [1] Bylicki L., Toruński J.: System informacji rynkowej w polskim doradztwie rolniczym. /w:/ Rola doradztwa w gospodarce rynkowej w aspekcie dostosowywania polskiego rolnictwa do wymogów Unii Europejskiej. „Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie”, Kraków 1995.
- [2] Kożuch A.: System informacji w doradztwie rolniczym. /w:/ Rola doradztwa w gospodarce rynkowej w aspekcie dostosowywania polskiego rolnictwa do wymogów Unii Europejskiej. Materiały konferencji naukowej. Ustroń. „Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie”, Kraków 1995.
- [3] Kubiak K., 1994: Monitoring rynku ogrodniczego. COBRO, Warszawa.
- [4] Maciołek T.: Wykorzystanie informacji rynkowych w doradztwie rolniczym. /w:/ Regionalne modelowanie doradztwa i edukacji rolniczej. WODR, Barzkowice 1993.
- [5] Matuszak E. System informacji rolniczej. „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego”. 1994, nr 1.
- [6] Ochał M.: Krajowy system informacji rynkowej w rolnictwie - ocena sytuacji i propozycje rozwiązań. /w:/ Agrobiznes jako podstawa gospodarczego regionu rolniczego AR Lublin, 1995.
- [7] Plewa J., Piskorz W.: Monitorowanie krajowych i zagranicznych rynków rolnych. „Wieś i Rolnictwo” 1996, nr 3.
- [8] Sass R.: Rola ODR w upowszechnianiu informacji. „Nowoczesne Rolnictwo” 1996, nr 5.
- [9] Stanisławczuk M: Krajowe Seminarium Ekonomistów z Ośrodków Doradztwa Rolniczego „INFOROL 95”. „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego” 1995, nr 2.